

BRITANNIAM
A C N Æ O J V L I O
A G R I C O L A
D E V I C T A M

DRAMATE SCHOLASTICO

In Memoriam Viri Generosissimi

JACOBI LEONHARDI
A G R I C O L A E

Guckelwizii olim Toparchæ

PATRONI DE RE SCHOLASTICA MERITISSIMI

Solemner confecto expressam

Die V. Decembris A. R. S. MDCCXX.

A Studiosa Gymnasii Magdalenei Juventute

Horis Locoque consueta

in SCENAM productum iri

officiosè intimat

CHRISTIANUS STIEFF R.

WRATISLAVIÆ,

In Officina Baumanniana typis exprimebat Joh. Theoph. Straubelius,
Typographiæ Præfectus.

BRITANNIAM olim à CN. JVL. AGRICOLA sub Domitiano Cæsare deuictam Dramate poëtico expressurus, & ex Instituti *Agricolaiani* formula superiore anno in Programmate Elisabetano fusius memorata in Scenam Scholasticam producturus, duo maxime ante oculos mihi ponenda iudicavi, chronographicum scilicet Britanniae Veteris statum, & rerum primo à Romanis illuc transeuntibus seculo gestarum cognitionem. Quod ad prius attinet, Duumuiros in Orbe litterato longe clarissimos, *Guilielmum Camdenum* & *Christophorum Cellarium* consului. Quorum ille, Anglus ortu, BRITANNIAM suam, siue florentissimorum Angliæ, Scotiæ & Insularum adjacentium, ex intima antiquitate chorographicam descriptionem, post viginti primæ editionis annos, Londini An. 1607. fol. denuo editurus, ad latentem antiquitatis patriæ veritatem seriò eruendam, subsidio sibi antiquissimæ linguæ Britannicæ & Anglo-Saxonicæ notitiam comparauit; Angliam fere omnem peragrauit; versatissimum & peritissimum quemque in sua regione consuluit; Scriptores Patrios, Græcos, Latinos, qui vel semel Britanniae meminerunt, studiose euoluit; publica regni commentaria, sacra Scriptorum & archiva, Bibliothecas plures, urbium & ecclesiarum tabularia, monumenta & veteres Schedas excussit; eaque quasi testimonia de cælo, omni exceptione maiora aduocauit; & certe ipsissimis quibus loquuntur verbis, licet barbarie infuscatis, ut veritati suus integer constet honos, in medium, cum res postulare videretur, produxit; *Cellarius* autem, licet homo in media Germania, non Anglia natus, in *Notitia Orbis Antiqui*, siue *Geographia plenior*, qua ab ortu Rerum publicarum ad Constantinorum tempora, orbis terrarum faciem ex vetustis monumentis illustratam Lipsiæ A. 1701. duobus vastis voluminibus in 4to. excudifecit, *Libro II. cap. IV.* BRITANNICAS INSVLAS tanto studio peruestigauit: ut ex istis in hac parte Antiquitatis Britannicæ Duumuiris curiosus lector multo citius, solidius & accuratius proficere possit, quam ex ipsis, alias suâ laude non defraudandis, hujus Historiæ Fontibus; qui nescio quas ob causas multoties sibi metipsis contradicunt, & sæpissime confusum potius quam eruditum lectorem à se dimittunt.

Unde prima Britannici nominis ac gentis origo repetenda sit, præter *Camdenum*, *Polydorum Virgilium*, & alios plures, *Roberto Sheringhamio* Anglo patriâ, discutiendum relinquimus, qui in Exilio suo à sectariis Cromwellianis ipsi nefarie indicto, *Linguæ Anglicæ Origines* illustraturus ad primam gentis originem inquirendam permotus fuit; de qua egregium libellum in Silesia nostra oppido rarum, sub *Disceptationis* titulo Cantabrigiæ 1670. 8. publicauit; rariorem tamen moderni orbis eruditi assensum meritis, quod *Britanniam* à *Brito*, Aeneæ pronepote cognominatam, & à reliquiis Trojanorum exulum, occisis gigantibus indigenis, occupatam, contra Belgam doctissimum, *Petrum Scriuerium*, rectius sentientem statuit.

Primus omnium Romanorum *Julius Cæsar* aditum in hanc Insulam totius Europæ maximam patefecit, anno ante C. N. LX; qui deuicta Galliâ bis in Britanniam trajecit, quod Gallicis bellis multa inde auxilia hostibus administrata essent; sed in *Cantio* tantum inter *Fretum* & *Tamesin* res gessit, neutrà expeditione ad interiora digressus. Ipse rerum suarum Scriptor purpuratus *Libro IV. ac V. de Bello Gallico*, suscepti hujus belli difficultatem & successum delineauit, Britanniamque altero anno vectigalem redditam fuisse meminit; quum tamen eam potius ostenderit posteris quam tradiderit; & non tantum *Strabo* atque *Eusebius* ad *Dionysium*, ipsum nihil magni facientem, neque in Insulam longe progressum, breui negotio infecto recessisse narrent; sed *Lucanus* id etiam satis clare his verbis innuat:

Territa quæsitis ostendit terga Britannis - - Usus sum dum hæc inquirerem, præter *Montanianam* & *Delphinianam*, duabus splendidissimis operum *Julii Cæsaris* editionibus; *Stradiana* scilicet atque *Clarkiana*; quarum illa multis figuris rudioribus instructa, primum *Frankfurti* A. 1575. f. ex Museo & impensis *Jacobi Stradae* Mantuani, S. C. M. Antiquarii & Ciuis Romani, ac deinde ex Museo & impensis *Octauii Stradae* Mantuani, S. C. M. Aulici & Ciuis Romani, ibidem A. 1589. f. satis splendide prodiit; *Anglicana* vero accuratissime cum Libris editis & MSS. optimis collata, recognita, & Tabulis æneis magnifice illuminata, cum Annotationibus *Samuelis Clarke* S. T. P. Londini 1712. formâ plane augustissima lucem adspexit.

Post *Julium Augustum Cæsar* bis expeditionem in Britanniam suscepturus erat; sed primam Legatio supplex Britannorum impediuit, si *Dioni Cassio* lib. III. fides habenda; alteram

ram tumultus Salafforum & Cantabrorum, eodem teste. *Strabo* tamen lib. 2. alias adfert rationes, quod Romani spreuerint Britanniam sibi subicere, primum quia nullus ex eâ metus esset; deinde si occupassent, quod tanta non foret utilitas. Unde factum, ut sub *Augusto* & *Tiberio* neglecta; sub *Cajo* autem *Caligula*, qui A. 40. fatuam contra maris Britannici littus expeditionem [ad conchas marinas ab exercitu Romano legendas susceperat, (vid. *Sueron.* c. 47.) intacta, usque ad *Claudii* tempora non penitus cognosceretur. Sub *Claudio* autem *Cæsare* ac Duce nouæ Legiones *Aulo Plautio* & *Fl. Vespasiano* Legatis A. C. 43. in Britanniam trajectæ sunt, militibus indignabundis, qui extra Orbem terrarum bella gerere detrectabant. Multum eo bello *Vespasiani* Virtus eluxit: qui *Vestim* insulam (hodie *Wight*) interceptit, & *Plautio* Comite in *Cinbellini* regiam *Camalodunum* captam, validissimam Romm. Coloniam deduxit. Ipse *Claudius* post XVI. dierum in Britannia commorationem in Urbem Romam triumphaturus reuertebatur, & filium ex *Messalina* recens natum, qui *Germanicus* dici debebat, *Britannicum* cognominavit. Quia vero sub ipso proverbium invaluerat, quod *Britanni* nec in bello fortes, nec in pace fideles existant; *Claudius*que dixerat: *Uti quondam Sicambri excisi & in Gallias trajecti, ita Silurum nomen penitus extinguendum esse*: Statim contra Romanos *Caractacus* vel *Caractatus*, Rex aut Princeps *Silurum*, quæ gens inter Anglos erat fortissima, & in *Camdeni* Britannia fol. 466. sqq. describitur, insurrexit, eosque per novennium multis cladibus exercuit; donec ab *Ostorio Scapula* Legato pugna victus, in fugam coniectus, à *Cartismanduâ* Regina (cujus fidem frustra implorauerat) perfide victus, & Romanis traditus, cum integra Familia Romam deportaretur. Quanta illius fama per Italiam quoque celebrata, & quibus verbis *Claudium* in solemnî spectaculo, Vir in ipsa captiuitate generosissimus, allocutus sit, tradit *Tacitus* *Annal.* XII. cap. 36. 37. Decennio post, *Boudicea* (quæ etiam *Bunduica* & *Voadicia* quibusdam dicitur) *Icenorum* Regina, *Prasutagi* Regis longa opulentia clari, qui *Cæsarem* *Neronem* duasque filias hæredes scripserat, Vidua, fœmina incomparabilis, partim propter Filias à Romanis Centurionibus stupratas & seipsam verberibus exceptam, partim ad patriam à *Deciani Cati* & *Senecæ* exactionibus vindicandam, cæsis Romanorum aut Sociorum LXX. Millibus, Templo *Claudii*, (in quo duo erant simulacra, unum *Deæ* *Victoriæ*, alterum *Claudii*) exciso, *Camaloduno* expugnato, *Petilio Cereale* & *Nona* Legione cæsis, cum *Suetonio Paullino* Legato acie congrediebatur, sed fusa veneno finem viuendi fecit. Ab illo tempore continui tumultus in Britannia: quibus compescendis post alios à *Tacito* recensitos, *AGRICOLA* in Insulam prioribus bellis probe cognitam Legatus à *Tit. Vespasiano* mittebatur: Ubi per octennium commoratus res magnas gessit, multas gentes bello subegit, maximam insulæ partem tributariam reddidit, & *Galgaco* *Caledoniorum* Principe superato, quinquaginta annis, quibus bellum Britannicum hætenus varia fortuna duraverat, magnum diem imposuit. Singulas octennii *Agricola* expeditiones gener *Agricolæ* *C. Corn. Tacitus* in *Soceri* vita scripto consignauit: qui omnino legi debet, ac conferri cum ipso *Xiphilinus*, *Dionis* „*Epitomator*, qui *Agricolam* scribit post Britanniam deuictam, non triumphatam, Romæ „reliquum vitæ tempus in ignominia & paupertate transegisse, & à *Domitiano* tandem „interfectum esse, quod maiora, quam *Prætori* par esset, effecerat, quamuis permissu *Titi* „triumphauisset; qua tamen in re *Tacitum* plane dissentientem reperimus.

Cæterum hic *CNÆVS IULIVS AGRICOLA* nobis ex præscripto *Generosi Silesiorum Equitis AGRICOLÆ* in frontispicio jam laudati, Actum quendam *Gymnasticum* habituris, ansam noui *Dramatis de Britannia per Agricolam deuicta* suppeditauit. Itaque *Scena Proœmiali IV. Litterati Peregrinatores* cum duobus *Wratislaviensibus*, de *Silesiorum*, inprimis nostratium, re litteraria & Actibus Scholasticis disserunt; quod argumentum *Interfœnio Proœmiali VIII. Adolescentuli* versibus vernaculis persequuntur.

SCENA I. *ROMA*, cum *Fortitudine*, *Disciplina Militari*, *Ambitione Imperiosa*, *Auaritia*, *Prudentia* & *Felicitate*, de *Britannia* sibi subijcienda disserit.

SCENA II. *Cnæus Julius Agricola*, cum duobus *Tribunis*, *Gallo*, *Rhenano*, *Batauo*, & *Britanno* de *Bello Caledonio* strenue finiundo consultat.

SCENA III. *Britannia* *Libertatem* suam à *Discordia*, *Commodo Priuato*, *Timiditate* & *Torpedine Politica* deceptam, à se diuelli videt, *Neptuni* ac *Tamæsis* auxilium frustra implorat, & à *Genio* *Caractati* ac *Boudicea* nihil boni sperandum edocta, à *Mæstitia* & *Desperatione* exagitur.

SCENA IV. *Galgacus* *Caledoniorum* Princeps, cum *Caledonio*, *Picto*, *Trinobante*, *Silure*, *Hiberno*, & *Usipio* de imminente prælio collocutus, ultima quæque suis audenda commendat.

SCENA V. Duo *Centuriones Romani*, IV. *Adolescentes* & binos *Druidas* captivos adducunt; quorum illi de miseria sua lamentantur; hi autem fata *Agricolæ*, *Domitiani* & *Britanniæ* subsequutura prænunciant.

SCENA VI. *Musici militares Romani* de *Britannia* per *Agricolam* deuicta *Epinicium* canunt.

Huic *Dramati* decenter in *Scenam* producendo *Vestram*, *Mæcenates*, *Patroni*, *Fautores*, præsentiam die cæstino, horis statim ab octaua maturinis, ea qua par est observantia officiose rogamus; nostra rursus ac *Juventutis Magdaleneæ* obsequia nunquam cuius defutura sancte pollicentes, P.P. *Wratislaviæ* d. 4. Decemb. 1720,

SYLLABUS PERSONARUM.

SCENA Procœmialis.

- I. *Litterator.* Johannes Ernestus à Pögrell.
- II. Johannes Caspar à Pögrell.
- III. Sigismundus Basch. Berolstadt.
- IV. Philip. Samuel Giering. Waschkov. Pol.

- I. *Wratislaviens.* Johan. Ernestus Riemer. Wr.
- II. *Wratislaviens.* Casp. Sigism. Liebertanz. Wr.

Interscenium Procœmiale.

- I. *Adolescens litter.* Ernest. Gottlieb Jäckel. Wr.
- II. Benjamin Weidner. Wr.
- III. Theophil. Wilhelm. Brückner. Wr.
- IV. Johann. Gottlieb Ehlich. Wr.
- V. Johann. Georgius Adami. Wr.
- VI. Johannes Gottl. Beygel. Wr.
- VII. Carolus Benjam. Berthold. Wr.
- VIII. Carolus Sigism. Fuchs. Wr.

SCENA I.

Roma. Godofredus Pancrarius Augustin. Wr.
Fortitudo. Johannes Christianus à Riemberg.
Disciplina. Militaris. Christoph. Bernhardus à Seidlitz.

Ambitio imperiosa. Ferdinandus Godofredus Ranner. Wr.

Avaritia. Christoph. Ferdinandus Witz. Wr.
Prudentia. Ferdinand. Christianus Stieff. Wr.
Felicitas. Christianus Augustinus Schmidt. Wr.

SCENA II.

Cnaeus Julius Agricola. Joh. Gottlieb à Bressler.
I. *Tribunus.* Gottlieb Preibisch. Wratisl.
II. *Tribunus.* Johannes Benjam. Grosser. Wr.
Gallus. Casp. Godofred. Jungfer. Lignic.
Rhenanus. Christian. Theodor. Leubischer. Wr.
Batavus. Carol. Ludovicus Walter. Wr.
Britannus. Andreas Vogel. Stargard. Pomer.

SCENA III.

Britannia. Johannes Ferdinandus Riemer. Wr.
Libertas. Johannes Daniel Ruffer. Wratisl.

Discordia. Ernestus Ferdinandus Sennflebe. Wr.
Commodum Privatum. Carol. Godofr. Flegel. Wr.
Timiditas. Carolus Fridericus Jäckel. Wratisl.
Torpedo politica. Joh. Georgius Adler. Wr.
Neptunus. Frideric. Wilhelmus Scultetus. Wr.
Tamefis. Tobias Benjamin Fuchs. Wratisl.
Genius Caractati. Johann. Michael George. Wr.
Genius Boudiceæ. Johann. Henricus à Knorr.
Mæstitia. Johannes Ernestus Klapper. Wr.
Desperatio. Johannes Gottlieb Mischga. Wr.

SCENA IV.

Galgacus. Johannes Caspar Heydenreich. Wr.
Caledonius. Daniel Müller. Lesná. Pol.
Pictus. Johannes Jacobus Umminger. Wr.
Trinobantis. Johannes Andreas Knappe. Lign.
Siluris. Godofredus Sudhaus. Wratisl.
Hibernus. Simon Conrad. Wratisl.
Uspius. Johannes Caspar Kantberg. Nimitiens.
I. *Bardus.* Erdmannus Jüngling. Steinov.
II. *Bardus.* Johannes Gerber. Tetschinens.

SCENA V.

I. *Centurio.* Ernestus Sigism. König. Berolst.
II. *Centurio.* Carol. Henricus Hartmann. Wr.
I. *Captivus.* Johann. Christian. Gerhardt. Wr.
II. Georgius Gottlieb Klose. Wr.
III. Samuel Rastetsky. Wratisl.
IV. Johannes Zauffer. Wratisl.
I. *Druides.* Balthasar Hoffmann. Bojan. Pol.
II. *Druides.* Heinrich Scholz. Weigelsd. Olfn.

SCENA VI.

Chorus Musicorum Militarium Romanorum.

Johannes Christianus Wagner. Wratisl.
Nicolaus Stumpff. Cammersvald.
Sigismundus Schwabe. Hirschbergenf.
Christianus Gottlieb Stiller. Rauten.
Samuel Seiffert. Wratisl.
Johannes Georgius Rungstock. Wr.
Zacharias Philipp. Scholz. Wr.
Sigismundus Zellner. Svidnic.

